

Ю. В. Негода,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9714-5438>

О. М. Колеснікова,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2815-4410>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.14.76

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Yu. Nehoda,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

O. Kolesnikova,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting

and Taxation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF THE GOING CONCERN AUDIT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті досліджено сучасні підходи до формування інформаційно-аналітичного забезпечення аудиту безперервності діяльності аграрних підприємств в умовах зростаючої економічної невизначеності та зовнішніх загроз. Обґрунтовано, що забезпечення достовірності висновків аудитора щодо спроможності підприємства продовжувати свою діяльність у середньостроковій та довгостроковій перспективі потребує не лише аналізу фінансової звітності, але й широкого спектра інформаційних джерел: внутрішніх управлінських даних, прогнозів розвитку ринку, оцінки операційних ризиків, результатів моніторингу зовнішнього середовища.

Акцентовано увагу на структуризації інформації за напрямками: фінансові показники, виробничі ресурси, стан інфраструктури, кадровий потенціал, логістична стійкість, рівень адаптивності бізнес-моделі, соціальна інтегрованість підприємства у регіональний контекст. Розкрито роль аналітичних інструментів у процесі аудиту безперервності — сценарного аналізу, аналізу чутливості, SWOT-аналізу, факторного аналізу ризиків.

Показано, що аудитор має не лише ідентифікувати потенційні загрози, а й оцінити ефективність стратегій підприємства щодо їх подолання, наявність резервів, плани реструктуризації або скорочення витрат. Визначено значення зовнішніх інформаційних джерел — банківської аналітики, аграрних оглядів, даних Держстату, систем супутникового моніторингу, даних з відкритих джерел (OSINT) як доповнення до традиційного аудиторського аналізу. Особливу увагу приділено особливостям формування цифрового інформаційного середовища, використанню систем ERP, CRM, аналітичних платформ, а також штучного інтелекту для формування прогнозних моделей. Узагальнено методичні підходи до систематизації та верифікації інформації, що використовується аудитором для перевірки гіпотези безперервності діяльності.

The article examines the conceptual foundations and applied aspects of forming an effective information and analytical support for the audit of the continuity of agricultural enterprises in the context of a transformational economy, global risks and growing uncertainty. It is determined that in the current environment marked by crisis phenomena, war, climate change, destabilisation of logistics and resource markets, the information base of the audit should go beyond financial statements and include a wide range of management, analytical, forecasting and digital sources.

The necessity of integrating information from different levels of enterprise management — strategic, tactical and operational — with external data characterising the market environment, institutional constraints, resource availability and regional peculiarities is substantiated. The article systemises the information blocks that are key to assessing continuity: financial indicators (liquidity, profitability, debt burden), production capacity, stability of supply chain, staffing, institutional flexibility and the level of digital transformation. Particular attention is paid to analytical tools: scenario modelling, sensitivity analysis, risk assessment, SWOT and PEST analysis matrices, and methods for assessing strategic adaptability.

The article considers the importance of digital technologies in improving audit efficiency: ERP and CRM systems, satellite monitoring, cloud platforms, big data and artificial intelligence algorithms. The author highlights the role of open sources of information (OSINT), banking and industry analytics, and state statistics as additional indicators of enterprise sustainability. The author emphasises the need to standardise information approaches for the agricultural sector, taking into account the specifics of the industry, seasonal nature of production, dependence on natural conditions, disproportions in access to resources and heterogeneity of economic structures. It is recommended to develop methodological templates for collecting, verifying and interpreting information for a continuity audit, adapted to modern challenges and agricultural specifics. It is concluded that updating the information and analytical base is a key condition for the objectivity of the audit opinion on the continuity of an agricultural enterprise in an unstable environment.

Ключові слова: аудит, безперервність діяльності, аграрні підприємства, інформаційне забезпечення, цифрові інструменти, ERP-системи, сценарний аналіз, аналітика, ризики, OSINT.

Key words: audit, business continuity, agricultural enterprises, information support, digital tools, ERP systems, scenario analysis, analytics, risks, OSINT.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах зростаючої економічної та політичної невизначеності, воєнних ризиків і глобальних викликів особливої актуальності набуває питання забезпечення безперервності діяльності аграрних підприємств. Цей сектор є критично важливим для економіки України, продовольчої безпеки населення та забезпечення експортного потенціалу. Проте саме агробізнес залишається одним із найбільш вразливих до зовнішніх шоків: кліматичних, логістичних, фінансових та воєнних. У зв'язку з цим надзвичайно важливо здійснювати системну оцінку здатності аграрного підприємства функціонувати в середньо- та довгостроковій перспективі.

Аудит здатності підприємства продовжувати свою діяльність на перспективу (going concern) стає важливим елементом антикризового управління, а також чинником формування довіри з боку інвесторів, кредиторів, контрагентів і держави. У сучасних умовах така оцінка неможлива без надійного інформаційно-аналітичного забезпечення, що охоплює як фінансову, так і нефінансову інформацію, а також аналітичні моделі, які дозволяють прогнозувати загрози та наслідки дестабілізуючих подій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасній науковій літературі зростає увага до проблематики забезпечення безперервності діяльності підприємств у нестабільному середовищі, зокрема в аграрному секторі. У працях Л. Савченко, О. Литвиненко

висвітлено актуальні загрози для функціонування аграрного бізнесу в Україні внаслідок війни, зміни клімату та трансформаційних економічних процесів. Особливий акцент зроблено на необхідності оцінювання стійкості до ризиків через вдосконалення внутрішнього контролю та антикризового управління.

У дослідженнях В. Гринчука та І. Гаврилюк запропоновано методичні підходи до аудиту припущення про безперервність, адаптовані до підприємств із високим рівнем сезонності та залежності від зовнішніх джерел фінансування. Натомість у роботах західних дослідників — зокрема J. Knechel, D. Nau — розглядається інтеграція цифрових платформ і штучного інтелекту для підвищення об'єктивності аудиторських висновків щодо здатності компаній функціонувати у майбутньому.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є висвітлення ролі та складових інформаційно-аналітичного забезпечення аудиту безперервності діяльності аграрних підприємств, а також окреслення підходів до оцінювання потенційної здатності суб'єктів господарювання функціонувати в умовах невизначеності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аудит припущення безперервності діяльності базується на концепції, відповідно до якої підприємство функціонує та продовжуватиме свою діяльність у передбачуваному майбутньому. Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (МСА 570), аудиторі необхідно отримати достатні та належні аудиторські докази щодо того, чи існують істотні невизначеності, які можуть поставити під сумнів здатність підприємства продовжувати діяльність.

У науковій літературі аудит безперервності (going concern audit) розглядається як один із найвідповідальніших етапів перевірки фінансової звітності, що вимагає глибокого аналізу фінансових, операційних та зовнішніх факторів. Провідні зарубіжні дослідники, зокрема W. Knechel, V. Naiker, вказують, що ухвалення аудиторського висновку щодо безперервності діяльності є не лише технічною процедурою, а й критичним професійним судженням, що базується на оцінці ризиків, прогнозах грошових потоків і планах керівництва [1].

Деякі автори (J. Carcello, D. Hermanson, Z. Ye) наголошують, що в періоди економічної нестабільності або криз (таких як фінансова криза 2008 року чи пандемія COVID-19) обсяг інформації, який повинен аналізувати аудитор, суттєво зростає, включаючи події, соціальні та навіть геополітичні чинники [2]. Це зумовлює потребу в оновленні методологічних підходів і впровадженні сценарного аналізу.

У вітчизняній науці (С. Голов) підкреслюється важливість інтеграції нефінансових та альтернативних джерел інформації в аудит безперервності. Зокрема, пропонується враховувати не лише показники ліквідності, прибутковості та заборгованості, а й кадрові ризики, ступінь цифровізації підприємства, вплив форс-мажорних обставин, наявність резервних стратегій [3].

Водночас деякі дослідники (К. Назарова, Д. Малько) звертають увагу на проблему "сліпих зон" аудиту безперервності — коли навіть за формального дотримання всіх процедур аудитор не виявляє суттєвих загроз майбутньому функціонуванню підприємства [4]. Це актуалізує питання посилення професійної скептичності, гнучкості процедур і персоніфікованого підходу до клієнтів.

Загалом наукова спільнота погоджується, що аудит безперервності має трансформуватись із формального етапу у стратегічно важливу частину аудиторської діяльності, з акцентом на прогнозування, міждисциплінарний аналіз і підвищення відповідальності як аудиторів, так і управлінців.

У теоретичному вимірі аудит безперервності розглядається крізь призму ризик-орієнтованого підходу, який передбачає не лише перевірку фінансових показників, але й врахування стратегічних, операційних, макроекономічних та поведінкових чинників. Одним із ключових завдань аудитора є оцінка достовірності управлінських припущень, які покладено в основу прогнозів діяльності. Також важливим є аналіз доступу підприємства до ресурсів (фінансування, оборотний капітал, трудові ресурси), конкурентного середовища та здатності до адаптації в умовах шоків.

Окрему увагу в наукових підходах приділено верифікації сценарних моделей та аналітики чутливості, що дозволяє виявляти порогові значення ризиків. У вітчизняній і зарубіжній практиці набула поширення методика інтегрованої оцінки безперервності, яка базується на поєднанні фінансового аналізу, системи раннього попередження та оцінки нефінансових індикаторів (наприклад, ESG або HR-стабільність).

У контексті аграрного бізнесу це передбачає оцінку ризиків сезонності, ринкових коливань, кліматичних чинників, зміни державної політики, логістичних проблем та наслідків воєнних дій. Теоретичну основу такого аналізу становлять підходи до оцінки фінансової стійкості, ліквідності, оборотності активів, а також зовнішнього середовища функціонування. це передбачає оцінку ризиків сезонності, ринкових коливань, кліматичних чинників, зміни державної політики, логістичних проблем та наслідків воєнних дій.

Теоретичну основу такого аналізу становлять підходи до оцінки фінансової стійкості, ліквідності, оборотності активів, а також зовнішнього середовища функціонування. Проте для практичного застосування цих підходів необхідна комплексна система збору, обробки та інтерпретації даних. У цьому контексті ключове значення набуває оцінка складових інформаційно-аналітичного забезпечення, яка включає фінансові й управлінські джерела, зовнішні дані, альтернативні індикатори та інструменти прогнозування, що разом формують базу для обґрунтованих висновків щодо безперервності діяльності підприємства.

У науковому дискурсі інформаційно-аналітичне забезпечення аудиту безперервності діяльності розглядається як критичний фактор якості та обґрунтованості аудиторських висновків. Зарубіжні вчені, зокрема L. Nau, T. Knechel та N. Wong, наголошують, що сучасний аудит потребує не лише ретроспективної інформації з фінансової звітності, а й інтеграції прогнозних, управ-

лінських і зовнішніх даних, які відображають поточний стан і перспективи підприємства [5].

У свою чергу, J. Carcello, D. Hermanson, N. McGrath підкреслює важливість аналітичних процедур на основі big data, сценарного моделювання та динамічних KPI, які дозволяють аудиторі оцінити адаптивність бізнес-моделі до змін середовища [6]. Вітчизняні науковці С. Голов та І. Кузьмін акцентують увагу на необхідності створення комплексної інформаційної бази, що охоплює як стандартну фінансову звітність, так і нефінансові, інституційні та поведінкові показники [7, 8].

Деякі дослідники (О. Ткаченко, Т. Кузь) звертають увагу на те, що якість інформаційного забезпечення аудиту безперервності залежить від рівня цифровізації облікових систем підприємства та відкритості до співпраці з аудитором [9, 10]. Загалом, наукова спільнота погоджується, що ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення має бути багаторівневим, релевантним до ризиків середовища та орієнтованим на своєчасне виявлення ознак загрози безперервності.

Інформаційно-аналітичне забезпечення аудиту безперервності включає широкий спектр джерел даних та інструментів аналізу, які дозволяють формувати всебічне уявлення про стан підприємства. Водночас центральним елементом цього забезпечення залишається фінансова звітність, яка виступає базовим джерелом для оцінки платоспроможності, ліквідності, прибутковості та структури капіталу, а також дозволяє виявити потенційні загрози життєздатності суб'єкта господарювання.

Фінансову звітність: у рамках аудиту безперервності діяльності підприємства фінансова звітність є первинним джерелом для оцінювання економічної стійкості та життєздатності бізнесу. Особливу увагу приділяють аналізу: динаміки основних показників прибутковості (валового, операційного та чистого прибутку); звіту про рух грошових коштів (cash-flow statement), зокрема спроможності підприємства генерувати операційний грошовий потік; наявності непокритих збитків та ознак накопичення боргового навантаження; структури капіталу: співвідношення позикових і власних коштів, кредитного навантаження, наявності зобов'язань за простроченими платежами; фінансових резервів, страхових покриттів, наявності реструктуризаційних домовленостей із кредиторами; виконання фінансових кovenantів та інших умов банківських або інвестиційних договорів.

У науковому середовищі фінансова звітність визнається основним джерелом інформації для аудиту безперервності, оскільки вона відображає ключові показники фінансової стійкості, ліквідності та рентабельності. Водночас дослідники, зокрема D. Nau, наголошують на її обмеженості в умовах нестабільності, коли формальні показники не завжди адекватно відображають реальний стан підприємства [11]. Вітчизняні науковці (В. Пархоменко, І. Кузьмін) підкреслюють потребу доповнення звітності управлінськими, нефінансовими та подієвими даними [12].

Загалом, фінансова звітність розглядається як необхідна, але не достатня основа для повноцінного аудиторського судження щодо безперервності діяльності.

Аудитор також аналізує податкову звітність, наявність потенційних штрафів, судових позовів, які мо-

жуть вплинути на платоспроможність підприємства. Важливим є співставлення фінансової інформації з управлінськими прогнозами та перевірка їх на предмет реалістичності та відповідності фактичній ситуації.

Важливим є співставлення фінансової інформації з управлінськими прогнозами та перевірка їх на предмет реалістичності та відповідності фактичній ситуації. У цьому контексті особливу роль відіграє управлінська та внутрішня інформація, яка включає бюджети, бізнес-плани, звіти про виконання операційних показників, внутрішній контроль та антикризові сценарії. Ці дані дозволяють аудиторі глибше зрозуміти динаміку процесів усередині підприємства та оцінити обґрунтованість заявлених припущень щодо безперервності діяльності.

У науковому середовищі управлінська та внутрішня інформація дедалі частіше визнається критично важливою для формування аудиторського судження щодо безперервності діяльності підприємства. Зарубіжні дослідники, зокрема W. Messier, підкреслюють, що бюджети, прогнози грошових потоків, плани реструктуризації та внутрішні звіти про ризики є не менш значущими, ніж стандартна фінансова звітність, особливо в умовах високої невизначеності [13].

У вітчизняній науці (О. Ткаченко) наголошується на тому, що внутрішня інформація дозволяє аудиторі оцінити реальну адаптивність підприємства до кризових умов і перевірити, чи відповідають заявлені управлінські плани фактичним ресурсам і можливостям [14].

Загалом, науковці погоджуються, що ефективний аудит безперервності неможливий без доступу до повного комплексу внутрішніх управлінських даних і ретельного аналізу їхньої достовірності та актуальності.

Управлінська та внутрішня інформація включає документи, що формуються всередині підприємства з метою оперативного, стратегічного та антикризового управління. До таких джерел належать: оперативні звіти та внутрішня управлінська звітність за підрозділами, культурами, сегментами діяльності; бюджети (операційні, інвестиційні, фінансові) та фінансові прогнози на коротко- і середньострокову перспективу; бізнес-плани та стратегії розвитку, зокрема розрахунки потреб у ресурсах і точок беззбитковості; антикризові плани, протоколи ризик-менеджменту, внутрішні регламенти щодо роботи в умовах нестабільності; політики з управління ризиками, процедурні документи щодо контролю ліквідності, оборотності, дебіторської заборгованості; внутрішні акти з кадрової політики, забезпечення виробничого циклу, сезонного планування тощо.

Аудитор оцінює повноту, достовірність та актуальність цієї інформації, її узгодженість із зовнішніми даними та фінансовою звітністю. Якість управлінської інформації є свідченням рівня зрілості системи управління підприємством та її здатності до адаптації в умовах кризи. Однак для формування повноцінного уявлення про перспективи безперервності діяльності необхідно враховувати не лише внутрішні джерела. У цьому зв'язку важливу роль відіграє зовнішня аналітика, яка забезпечує контекстуальне розуміння галузевих тенденцій, макроекономічних ризиків, регуляторного середовища та конкурентної позиції підприємства на ринку.

В науковому середовищі зовнішня аналітика розглядається як необхідне доповнення до внутрішніх джерел даних при оцінці безперервності діяльності підприємства. Дослідники, зокрема Т. Bell, М. Peecher, І. Solomon підкреслюють, що макроекономічні показники, галузеві прогнози, рейтинги, дані регуляторних органів і аналітичні звіти дозволяють аудиторам виявляти системні ризики, які можуть не відобразитися у внутрішній звітності [15]. У вітчизняні науковці (М. Огійчук, К. Ковальчук) наголошують на важливості використання зовнішніх інформаційних платформ, таких як ресурси Держстату, НБУ, міжнародні аналітичні бази та профільні ЗМІ, для перевірки реалістичності управлінських прогнозів [16].

Загалом, вчені сходяться на думці, що зовнішня аналітика забезпечує ширший контекст аудиторської оцінки та підвищує точність і обґрунтованість висновків щодо життєздатності підприємства.

До неї належать: ринкові огляди: регулярні аналітичні звіти щодо попиту і пропозиції на агропродукцію, рівнів цін, кон'юнктури внутрішнього й зовнішнього ринку; макроекономічні показники: індекси інфляції, обмінного курсу, вартості кредитних ресурсів, рівень достатньої підтримки агросектору; галузева аналітика: звіти профільних об'єднань (УАК, УкрАгроКонсалт), міжнародних організацій (FAO, OECD, USDA), аналітичних центрів (CASE Україна, KSE Agrocenter); агрометеорологічні прогнози та кліматичні ризики: прогнози врожайності, дані про посухи, паводки, загрози для посівів; індикатори логістичної інфраструктури: доступність портів, тарифи на перевезення, затримки на митниці, безпекові ризики в регіонах експорту; інформація про зовнішнє фінансування: умови програм від донорів, грантових фондів, державні програми компенсації відсоткових ставок, аграрні розписки та механізми страхування врожаїв.

Використання зовнішньої аналітики дозволяє аудитору оцінити загальні тренди, в яких функціонує підприємство, потенційні виклики та адаптаційний потенціал до макроекономічних і галузевих змін. Водночас для підвищення повноти аналізу дедалі частіше застосовуються дані з альтернативних джерел, таких як цифрові платформи, супутниковий моніторинг, соціальні мережі, відкриті бази даних і професійні огляди. Ці джерела можуть оперативно сигналізувати про приховані ризики, зміни в поведінці споживачів чи ділового середовища, що особливо важливо в умовах високої динаміки зовнішнього середовища.

У науковому середовищі дані з альтернативних джерел дедалі частіше розглядаються як перспективний інструмент розширення інформаційної бази аудиту безперервності. Зарубіжні дослідники, зокрема М. Varsahelyi, М. Alles, К. Williams вважають, що використання big data, аналітики соціальних мереж, супутникових знімків, клієнтських відгуків та відкритих API дозволяє аудитору оперативно виявляти сигнали ризиків, яких не видно у традиційній звітності [17].

Вітчизняні науковці (Т. Кузь, І. Кузьмін) наголошують на доцільності використання таких джерел у періоди криз і воєнного стану, коли офіційна статистика або внутрішні дані є неповними чи недоступними [18].

Водночас звертається увага на необхідність верифікації, методологічної структуризації та юридичного регулювання альтернативних даних, аби забезпечити їхню надійність і об'єктивність у контексті аудиторського судження. У цьому зв'язку все більшого значення набуває поняття альтернативних джерел інформації, які охоплюють неформалізовані, динамічні та часто цифрові джерела даних, здатні оперативно доповнити традиційні фінансові й управлінські ресурси. Їхнє використання дозволяє аудитору сформувати гнучкіші, контекстуалізовані висновки щодо безперервності діяльності підприємства в умовах нестабільності.

До них належать: супутниковий моніторинг: індекси вегетації (NDVI, EVI), які дозволяють оцінити стан посівів у динаміці та прогнозувати потенційну врожайність; цифрові карти полів: відображення історичних і поточних даних про врожайність, агрохімічний стан ґрунтів, показники вологості, що формуються на основі агроскаутингових додатків; дані з ERP-, CRM- і BI-систем: автоматизований облік операційних процесів, витрат, виробничих показників, що дає змогу здійснювати аналітику в режимі реального часу; системи моніторингу техніки (GPS, телеметрія): дозволяють відслідковувати використання машин, паливні витрати, обсяги виконаних робіт, що важливо для оцінки ефективності ресурсного використання; мобільні агрономічні додатки (Plantix, OneSoil, AgroMonitor): забезпечують інтерактивний облік польових робіт, фіксацію шкідників, хвороб, агрономічних відхилень.

Такі джерела підвищують достовірність аудиторської оцінки та дозволяють формувати незалежну думку щодо поточного стану виробництва, планової дисципліни та потенціалу підприємства до стабільного функціонування навіть в умовах обмеженого доступу до повної документації. Разом з тим, для всебічної оцінки життєздатності підприємства важливо враховувати також нефінансові показники, які відображають рівень кадрової стабільності, ефективність внутрішніх процесів, екологічну відповідальність, інноваційну активність та соціальну стійкість — усе це чинники, що істотно впливають на здатність підприємства зберігати безперервність діяльності у складних умовах.

У сучасній науковій літературі нефінансові показники дедалі частіше визнаються важливою складовою інформаційного забезпечення аудиту безперервності, оскільки вони відображають чинники, що не фіксуються у фінансовій звітності, але суттєво впливають на життєздатність бізнесу. Дослідники R. Eccles, M. Krzus та ін. підкреслюють, що такі показники, як якість корпоративного управління, екологічна стійкість, соціальна відповідальність, цифровізація бізнес-процесів і кадровий потенціал, є критичними для оцінки довгострокової стабільності підприємства [19].

Вітчизняні вчені (О. Герасименко, О. Макаренко) наголошують, що в умовах воєнного стану або криз особливе значення мають показники мобільності персоналу, адаптивності управлінських рішень, наявності альтернативних постачальників і стійкості логістичних ланцюгів. [20].

Водночас низка авторів застерігає щодо труднощів у стандартизації та кількісному вимірюванні нефінансових індикаторів, що вимагає підвищення ролі профес-

ійного судження аудитора. Загалом науковці погоджуються, що інтеграція нефінансових показників в аудит безперервності значно підвищує якість і прогностичну здатність аудиторських висновків.

Нефінансові показники — це нефінансова інформація дозволяє аудитору оцінити якісні аспекти життєздатності підприємства, які не завжди знаходять відображення у звітності, але суттєво впливають на його стійкість. До них належать: кадрова плинність та рівень кваліфікації персоналу: зростання плинності може свідчити про внутрішні проблеми або нестабільність, а нестача кваліфікованих кадрів — про обмеженість потенціалу розвитку; рівень механізації та цифровізації виробництва: наявність сучасної техніки, автоматизованих систем контролю й управління свідчить про здатність підприємства ефективно використовувати ресурси та адаптуватися до змін; відповідність вимогам екологічного, соціального та корпоративного управління (ESG): впровадження політик з екологічної відповідальності, етичного ведення бізнесу, участі у громадах, прозорості управління тощо; дотримання вимог сертифікації: наявність сертифікатів відповідності (органічне виробництво, HACCP, ISO) відкриває доступ до нових ринків і підвищує репутацію підприємства; інноваційна активність: наявність R&D-ініціатив, впровадження нових продуктів або технологій, участь у міжнародних грантах або пілотних програмах.

Такі показники характеризують здатність підприємства до стратегічного мислення, гнучкості, оновлення бізнес-моделі та стійкості до соціально-економічних викликів. Проте для повноти оцінки безперервності важливо також враховувати подієву інформацію, яка відображає вплив конкретних зовнішніх чи внутрішніх подій — таких як військові дії, зміни в законодавстві, надзвичайні ситуації чи критичні зміни в управлінні — на поточну діяльність і перспективи підприємства. Подієвий аналіз дає змогу аудитору оцінити негайні ризики та оперативну реакцію компанії на шоки.

Науковцями подієва інформація розглядається як ключовий компонент аналізу безперервності діяльності, оскільки вона дозволяє аудитору оцінити вплив конкретних подій на здатність підприємства функціонувати в середньо- та короткостроковій перспективі. Дослідники M. Vasarhelyi, S. Kuenkaikaew, J. Littley підкреслюють, що події, пов'язані з регуляторними змінами, стихійними лихами, бойовими діями чи втратою ключових партнерів, можуть суттєво змінити ризиковий профіль компанії, навіть якщо фінансова звітність не фіксує цих загроз безпосередньо [21].

Певною групою науковців (зокрема М. Огічук, І. Климчук) подієва інформація трактується як динамічне джерело, що відображає реакцію підприємства на критичні зовнішні сигнали, здатність до антикризових дій і ефективність управлінських рішень у нестандартних умовах [22]. Дослідники наголошують, що систематичний збір та аналіз подієвої інформації — особливо в умовах війни або форс-мажору — дозволяє аудитору оцінити не лише факт ризику, а й характер адаптаційної поведінки компанії.

Загалом наукова спільнота погоджується, що інтеграція подієвої інформації в аудит безперервності є необхідною умовою підвищення релевантності та точності

аудиторського судження, особливо у високоризиковому середовищі.

Подієва інформація: ця категорія охоплює фактичні події, що мали або можуть мати суттєвий вплив на стабільність та здатність підприємства до безперервного функціонування. До таких подій належать: порушення контрактів або втрата ключових клієнтів чи постачальників; значні збої у постачанні ресурсів (насіння, добрива, корми, паливно-мастильні матеріали, запчастини) внаслідок логістичних або митних проблем; воєнні дії або окупація територій, де розміщені активи підприємства; зміни в законодавстві, що впливають на оподаткування, земельні відносини, валютне регулювання або аграрні дотації; локальні стихійні лиха (посуха, град, повені), що призводять до втрати частини врожаю або активів; масові звільнення, зміни у вищому керівництві, корпоративні конфлікти; порушення кримінальних справ, судові процеси, фінансові санкції чи блокування рахунків.

Аудитор повинен зважати на подієву інформацію не лише в контексті її фактичного впливу, а й з точки зору потенційних репутаційних, фінансових та стратегічних наслідків. Аналіз таких подій дозволяє підсилити оцінку припущення про безперервність діяльності на основі якісних ознак нестабільності. Дані про нещодавні порушення контрактів, зміни в постачанні ресурсів, військові загрози, зміни в законодавстві, локальні кліматичні катаклізми.

Збалансоване використання цих джерел даних дозволяє аудитору сформулювати комплексне бачення не лише поточного фінансового стану, але й перспектив функціонування аграрного підприємства з урахуванням галузевої специфіки, ризиків і можливостей подальшого розвитку. У цьому контексті особливої уваги набуває оцінка ризиків та аналітичних індикаторів, які сигналізують про потенційні загрози для безперервності діяльності. Їх системний аналіз дозволяє не лише виявити критичні чинники, а й спрогнозувати сценарії розвитку подій та ступінь вразливості підприємства до зовнішніх і внутрішніх шоків.

У науковій літературі ризики та аналітичні індикатори визнаються одними з найважливіших елементів аудиторського оцінювання безперервності діяльності підприємства. Зарубіжні дослідники, зокрема W. Messier акцентують увагу на необхідності формування системи раннього виявлення ознак фінансової нестабільності, зокрема на основі індикаторів ліквідності, оборотності, покриття зобов'язань та дефіциту грошових потоків [23].

Водночас, на думку Z. Palmrose, ці індикатори повинні оцінюватись у поєднанні з контекстними ризиками — такими як форс-мажорні обставини, нестабільне регуляторне середовище, залежність від постачальників або клієнтів [24]. У вітчизняній науці (В. Пархоменко, І. Савчук) наголошується на важливості адаптації набору аналітичних показників до галузевої специфіки, зокрема в аграрному секторі, де велике значення мають сезонність, погодні умови, субсидійна підтримка та ціна на ресурси [25].

Загалом науковці сходяться на думці, що ефективна оцінка безперервності вимагає не лише механічного застосування стандартних фінансових ко-

ефіцієнтів, а й стратегічного аналізу ризиків, інтеграції нефінансових чинників та професійного судження аудитора.

Ключові індикатори, які мають бути проаналізовані під час аудиту безперервності: значне зниження обсягу продажів у порівнянні з аналогічними періодами минулих років; збитковість кількох звітних періодів поспіль, що свідчить про хронічну фінансову нестійкість; порушення умов кредитних договорів або графіків обслуговування заборгованості; залежність підприємства від державної підтримки, дотацій чи одного-двох ключових контрагентів (монозалежність); високий рівень простроченої дебіторської заборгованості або проблемна кредиторська заборгованість; вимушене скорочення персоналу, зниження тривалості виробничих циклів, часті простої або зупинки діяльності; незадовільний прогноз руху грошових коштів, дефіцит обігових коштів; перевищення ліміту кредитного навантаження або відмова банків у пролонгації фінансування; негативні події фактори: судові процеси, зміни в законодавстві, локальні катаклізми, воєнні загрози, втрати врожаю, фізичне пошкодження активів.

Оцінювання ризиків здійснюється не лише на основі фінансової інформації, а й через аналіз бізнес-середовища, репутаційних ризиків та потенціалу відновлення після кризи. Аудитор має також оцінити вплив екзогенних факторів: бойові дії, експортні обмеження, дефіцит палива та добрив, зміни в політиці державної підтримки агросектору. бойові дії, експортні обмеження, дефіцит палива та добрив, зміни в політиці державної підтримки агросектору. Такі чинники суттєво змінюють операційне середовище підприємства й вимагають застосування поглиблених підходів до аналізу його стійкості. У цьому зв'язку особливого значення набувають інструменти та методи аналізу, які дозволяють інтегрувати кількісні й якісні дані, виявляти критичні зони ризику, прогнозувати сценарії розвитку подій та формувати обґрунтовані аудиторські судження щодо безперервності діяльності.

У науковій літературі інструменти та методи аналізу в аудиті безперервності розглядаються як основа для формування обґрунтованих професійних суджень щодо життєздатності підприємства. Дослідники, зокрема Т. Кнечел, W. Messier та D. Ная, акцентують увагу на доцільності використання фінансових коефіцієнтів (ліквідності, платоспроможності, обслуговування боргу), сценарного моделювання, аналізу чутливості та тестування припущення про безперервність (stress testing) [26].

На думку О. Ткаченко ефективність аудиторського аналізу суттєво підвищується при застосуванні комплексних аналітичних процедур, які поєднують кількісні методи з якісною оцінкою стратегічних, організаційних та галузевих ризиків [27]. Загалом науковці погоджуються, що застосування системи взаємодоповнюючих методів — від класичних фінансових розрахунків до прогнозової аналітики й оцінки подієвих ризиків — є необхідною умовою об'єктивного й всебічного аудиту безперервності діяльності.

Для інформаційно-аналітичного забезпечення аудиту безперервності використовуються такі методи: аналіз тенденцій і трендів (trend analysis): дозволяє виявити

зміни у фінансових та операційних показниках у динаміці, визначити стабільність чи зниження фінансових результатів; сценарний аналіз та стрес-тестування (what-if scenarios): застосовується для оцінки впливу можливих негативних подій (зменшення врожайності, зростання цін на ресурси, блокування експорту) на здатність підприємства залишатися платоспроможним; коефіцієнтний аналіз: використовується для оцінювання показників ліквідності (поточна, швидка), платоспроможності (коефіцієнт автономії, співвідношення позикового і власного капіталу), рентабельності (EBITDA, ROA, ROE), обслуговування боргу (DSCR); аналіз чутливості (sensitivity analysis): дає змогу визначити критичні параметри бізнес-моделі підприємства, які найбільше впливають на стійкість у разі змін ринку, клімату або регуляторної політики; індексна оцінка: включає створення композитних показників, які поєднують фінансові та нефінансові індикатори (індекс кризостійкості підприємства, індекс стратегічної стабільності); система раннього попередження (Early Warning Systems): інтеграція цифрових дашбордів, які моніторять ключові ризики в режимі реального часу та сигналізують про порушення заданих порогів безпеки; бенчмаркінг: порівняльний аналіз із галузевими середніми або найкращими практиками (best practices) дозволяє визначити слабкі та сильні сторони підприємства у відповідному контексті.

Використання сучасних IT-інструментів (Power BI, Tableau, QlikView, аналітичні модулі ERP-систем, моделі машинного навчання) підвищує точність, швидкість і візуальну доступність результатів аудиторського аналізу. Це створює основу для прийняття виважених рішень щодо подальшого функціонування аграрного підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У сучасних умовах зростаючих ризиків інформаційно-аналітичне забезпечення аудиту безперервності діяльності аграрних підприємств набуває критичного значення. Його ефективна організація дозволяє своєчасно ідентифікувати ознаки потенційної втрати стійкості, сформувати обґрунтовану думку аудитора і надати підприємству стратегічні орієнтири для подолання кризи.

Інформаційно-аналітичне забезпечення має бути комплексним, інтегрувати фінансову, управлінську, зовнішню та альтернативну інформацію, а також базуватись на передових методах аналізу та сучасних цифрових інструментах. Надзвичайно важливо враховувати не лише об'єктивні фінансові показники, але й нефінансові фактори, події, ризики та індикатори дестабілізації. Це дозволяє формувати багатовимірну модель оцінювання життєздатності аграрного бізнесу в умовах воєнних, кліматичних, логістичних та економічних викликів.

Практичне значення мають сценарний аналіз, чутливість ключових параметрів, оцінка адаптаційного потенціалу підприємства, а також моніторинг його цифрової трансформації, кадрового забезпечення, відповідності ESG-принципам. Висновки аудитора в частині

безперервності діяльності можуть мати суттєвий вплив на рішення інвесторів, банків, донорів і страхових структур щодо співпраці з підприємством.

Література:

1. Knechel W., Naiker V., Pacheco G. Does auditor industry specialization matter? Evidence from market reaction to auditor switches. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 2007. № 26 (1). PP. 19—45.
2. Carcello J. V., Hermanson D. R., Ye Z. Corporate governance research in accounting and auditing: Insights, practice implications, and future research directions. *Auditing: A journal of practice & theory*. 2011. № 30 (3). PP. 1—31.
3. Голов С. Регулювання бухгалтерського обліку і аудиту в ЄС та виклики для України. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 10. С. 3—13.
4. Назарова К. О., Малько Д. Д. Аудит безперервності діяльності підприємств агробізнесу в умовах воєнного стану. *Бізнес Інформ*. 2024. № 11. С. 197—203.
5. Hay D., Knechel W. R., Wong N. Audit Fees: A Meta-analysis of the Effect of Supply and Demand Attributes. *Contemporary Accounting Research*. 2006. 23 (1). PP. 141—191.
6. Carcello J. V., Hermanson D. R., McGrath N. T. Audit Quality Attributes: The Perceptions of Audit Partners, Preparers, and Financial Statement Users. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. 1992. 11 (1). PP. 1—15.
7. Голов С. І. Міжнародні стандарти аудиту: адаптація в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2019. № 5. С. 3—11.
8. Кузьмін І. А. Обліково-аналітичне забезпечення аудиту: нові підходи. *Економічний часопис-XXI*. 2019. № 5—6. С. 52—59.
9. Ткаченко О. М. Теоретико-методологічні основи розвитку аудиту в Україні. *Фінанси, облік і аудит*. 2019. № 2. С. 5—14.
10. Кузь Т. Р. Аудит ризиків діяльності підприємства: сучасні підходи. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 3. С. 128—134.
11. Hay D. The Future of Auditing. *Pacific Accounting Review* 2020. № 32 (2). PP. 199—207.
12. Пархоменко В. М., Кузьмін І. А. Концептуальні засади удосконалення системи фінансової звітності в Україні. *Економічний часопис-XXI*. 2020. № 5—6. С. 72—77.
13. Messier W. F. Auditor Detection of Weaknesses in Internal Control: A Simulation Approach *Accounting Review*. 2000. № 75 (3). PP. 365—383.
14. Ткаченко О. М. Інформаційне забезпечення процесу аудиту: сучасний вектор розвитку. *Фінанси, облік і аудит*. 2020. № 4. С. 9—15.
15. Bell T. B., Peecher M. E., Solomon I. The 21st Century Public Company Audit: Conceptual Elements of KPMG's Global Audit Methodology. *Accounting Horizons*, 2005. 19 (3), PP. 159—185.
16. Огічук М. Ф., Ковальчук К. С. Інформаційне забезпечення аудиторської перевірки управлінських оцінок. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2021. № 6. С. 10—16.
17. Vasarhelyi M. A., Alles M. G., Williams K. T. Continuous Assurance for the Now Economy. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*. 2010. № 7 (1). PP. 1—17.
18. Кузь Т. Р., Кузьмін І. А. Нетрадиційні джерела інформації в аудиті безперервності: ризики, обмеження, можливості. *Фінанси, облік і аудит*. 2020. № 4. С. 25—31.
19. Eccles R. G., Krzus, M. P., Rogers, J., Serafeim G. The Need for Sector-Specific Materiality and Sustainability Reporting Standards. *Journal of Applied Corporate Finance*. 2012. № 24 (2). PP. 65—71.
20. Герасименко О. А., Макаренко О. С. Інтеграція нефінансових показників у стратегічне управління підприємствами в умовах воєнного стану. *Вісник Київського національного економічного університету*. 2023. № 4. С. 45—52.
21. Vasarhelyi M. A., Kuenkaikaw S., Little J. (2012). The Acceptance and Adoption of Continuous Auditing by Internal Auditors. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2012. № 13 (3). PP. 267—281.
22. Огічук М. Ф., Климчук І. М. Постподієвий аналіз як інструмент обґрунтування управлінських рішень. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2022. № 6. С. 19—24.
23. Messier W. F., Austen L. A. Inherent Risk and Control Risk Assessments: Evidence on the Effect of Pervasiveness and Subjectivity. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. 2000. № 19 (2). PP. 119—131.
24. Palmrose Z. V. An Analysis of Auditor Litigation and Audit Service Quality. *The Accounting Review*. 1988. № 63 (1). PP. 55—73.
25. Пархоменко В. М., Савчук І. О. Формування інформаційно-аналітичного забезпечення оцінки фінансової стійкості аграрних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2022. № 8, С. 57—64.
26. Hay D., Knechel T., Willekens W. Evidence on the Impact of Audit Risk and Materiality on Audit Planning Decisions. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. 2014. № 33 (3). PP. 89—116.
27. Ткаченко О. М. Аналітичні процедури в аудиті безперервності: сучасний контекст і галузеві виклики. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2023. № 3. С. 15—21.

References:

1. Knechel, W. Naiker, V. and Pacheco, G. (2007), "Does auditor industry specialization matter? Evidence from market reaction to auditor switches", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, vol. 26 (1), pp. 19—45.
2. Carcello, J.V. Hermanson, D.R. and Ye.Z. (2011), "Corporate governance research in accounting and auditing: Insights, practice implications, and future research directions", *Auditing: A journal of practice & theory*, vol. 30 (3), pp. 1—31.
3. Holov, S. (2014), "Regulation of accounting and auditing in the EU and challenges for Ukraine", *Bukhhalters'kyj oblik i audyt*, vol. 10, pp. 3—13.
4. Nazarova, K.O. and Mal'ko, D.D. (2024), "Audit of continuity of activities of agribusiness enterprises in conditions of martial law", *Biznes Inform*, vol. 11, pp. 197—203.
5. Hay, D. Knechel, W.R. and Wong, N. (2006), "Audit Fees: A Meta-analysis of the Effect of Supply and Demand Attributes", *Contemporary Accounting Research*, vol. 23 (1), pp. 141—191.

6. Carcello, J.V. Hermanson, D.R. and McGrath, N.T. (1992), "Audit Quality Attributes: The Perceptions of Audit Partners, Preparers, and Financial Statement Users", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, vol. 11 (1), pp. 1—15.

7. Holov, S.I. (2019), "International auditing standards: adaptation in Ukraine", *Bukhholders'kyj oblik i audyt*, vol. 5, pp. 3—11.

8. Kuz'min, I.A. (2019), "Accounting and analytical support of audit: new approaches", *Ekonomichnyj chasopys-XXI*, vol. 5—6, pp. 52—59.

9. Tkachenko, O.M. (2019), "Theoretical and methodological foundations of audit development in Ukraine", *Finansy, oblik i audyt*, vol. 2, pp. 5—14.

10. Kuz' T.R. (2018), "Audit of enterprise activity risks: modern approaches", *Naukovyj visnyk Polissia*, vol. 3, pp. 128—134.

11. Hay, D. (2020), "The Future of Auditing", *Pacific Accounting Review*, vol. 32 (2), pp. 199—207.

12. Parkhomenko, V.M. and Kuz'min, I.A. (2020), "Conceptual principles of improving the financial reporting system in Ukraine", *Ekonomichnyj chasopys-XXI*, vol. 5—6, pp. 72—77.

13. Messier, W.F. (2000), "Auditor Detection of Weaknesses in Internal Control: A Simulation Approach", *Accounting Review*, vol. 75 (3), pp. 365—383.

14. Tkachenko, O.M. (2020), "Information support of the audit process: modern vector of development", *Finansy, oblik i audyt*, vol. 4, pp. 9—15.

15. Bell, T.B. Peecher, M.E. and Solomon, I. (2005), "The 21st Century Public Company Audit: Conceptual Elements of KPMG's Global Audit Methodology", *Accounting Horizons*, vol. 19 (3), pp. 159—185.

16. Ohijchuk, M.F. and Koval'chuk, K.S. (2021), "Information support of audit verification of management estimates", *Bukhholders'kyj oblik i audyt*, vol. 6, pp. 10—16.

17. Vasarhelyi, M.A. Alles, M.G. and Williams, K.T. (2010), "Continuous Assurance for the Now Economy", *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, vol. 7(1), pp. 1—17.

18. Kuz', T.R. and Kuz'min, I.A. (2020), "Non-traditional sources of information in continuity audit: risks, limitations, opportunities", *Finansy, oblik i audyt*, vol. 4, pp. 25—31.

19. Eccles, R.G. Krzus, M.P. Rogers, J. and Serafeim, G. (2012), "The Need for Sector-Specific Materiality and Sustainability Reporting Standards", *Journal of Applied Corporate Finance*, vol. 24 (2), pp. 65—71.

20. Herasymenko, O.A. and Makarenko, O.S. (2023), "Integration of non-financial indicators into strategic management of enterprises in conditions of martial law", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu*, vol. 4, pp. 45—52.

21. Vasarhelyi, M.A. Kuenkaikaew, S. and Little, J. (2012), "The Acceptance and Adoption of Continuous Auditing by Internal Auditors", *International Journal of Accounting Information Systems*, vol. 13 (3), pp. 267—281.

22. Ohijchuk, M.F. and Klymchuk, I.M. (2022), "Post-event analysis as a tool for substantiating management decisions", *Bukhholders'kyj oblik i audyt*, vol. 6, pp. 19—24.

23. Messier, W.F. and Austen, L.A. (2000), "Inherent Risk and Control Risk Assessments: Evidence on the Effect of Pervasiveness and Subjectivity", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, vol. 19 (2), pp. 119—131.

24. Palmrose, Z.V. (1988), "An Analysis of Auditor Litigation and Audit Service Quality", *The Accounting Review*, vol. 63 (1), pp. 55—73.

25. Parkhomenko, V.M. and Savchuk, I.O. (2022), "Formation of information and analytical support for assessing financial stability agricultural enterprises", *Biznes Inform*, vol. 8, pp. 57—64.

26. Hay, D., Knechel, T. and Willekens, W. (2014), "Evidence on the Impact of Audit Risk and Materiality on Audit Planning Decisions", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, vol. 33 (3), pp. 89—116.

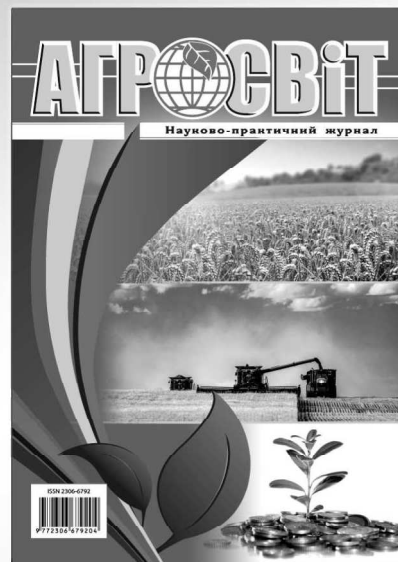
27. Tkachenko, O.M. (2023), "Analytical procedures in continuity auditing: current context and industry challenges", *Bukhholders'kyj oblik i audyt*, vol. 3, pp. 15—21.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2025 р.

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292